

**PRIJEDLOG ZAKONA O HRVATSKOM ZNAKOVNOM JEZIKU I OSTALIM
SUSTAVIMA KOMUNIKACIJE GLUHIH I GLUHOSLIJEPIH OSOBA
U REPUBLICI HRVATSKOJ**

PRIJEDLOG ZAKONA O HRVATSKOM ZNAKOVNOM JEZIKU I OSTALIM SUSTAVIMA KOMUNIKACIJE GLUHIH I GLUHOSLIJEPIH OSOBA U REPUBLICI HRVATSKOJ

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje ovoga zakona sadržana je u članku 2. stavku 4., a u vezi s člankom 58. stavkom 2. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 85/2010 - pročišćeni tekst i 5/2014 - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske).

II. OCJENA STANJA, OSNOVNA PITANJA KOJA SE UREĐUJU PREDLOŽENIM ZAKONOM, TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Potreba za donošenjem Zakona o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba proizlazi iz obveza Republike Hrvatske sukladno međunarodnim i nacionalnim dokumentima. Također, potreba za uređenjem pitanja koja su predmet ovoga Zakona kontinuirano je iskazivana na stručnim i znanstvenim skupovima vezanim uz fenomenologiju oštećenja sluha.

Sukladno obvezama Republike Hrvatske kao države stranke Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda, osobe s invaliditetom imaju pravo, na ravnopravnoj osnovi s drugima, na priznavanje i potporu svojem specifičnom kulturnom i jezičnom identitetu, uključujući znakovni jezik i kulturu gluhih. Člankom 24. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda države se obvezuju olakšati učenje znakovnog jezika i promicati jezični identitet zajednice gluhih.

Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006.-2015., u akcijskoj smjernici br. 3 Informiranje i komunikacije naglašava da je pristup informacijama i komunikaciji ključan vid sudjelovanja osoba s invaliditetom u društvu, te da im je, s ciljem aktivnog uživanja prava, sudjelovanja i donošenja odluka o svojem životu, nužan pristup informacijama putem odgovarajućeg komunikacijskog sustava.

Europska strategija o invaliditetu 2010.-2020. naglašava da je pristupačnost preduvjet za sudjelovanje u društvu.

Povelja o temeljnim pravima EU (2010/C 83/02), u članku 26. *Integracija osoba s invaliditetom* naglašava da Unija priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjere koje imaju za cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti i sudjelovanja u životu zajednice.

Potreba osiguravanja pristupa informacijama i komunikacijama svim osobama s invaliditetom prepoznata je i u Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine u području 2.6. Stanovanje, mobilnost i pristupačnost, mjeri 6. Osigurati različite oblike pomoći na području komunikacije osobama s invaliditetom kao bi se olakšao pristup javnim objektima i prostorima otvorenim za javnost.

Svjetski Savez gluhih također snažno potiče zemlje na potvrđivanje svojih nacionalnih znakovnih jezika i na zakonsko uređenje jezičnih prava gluhih osoba kao i na razvijanje zakonodavstva koje će jamčiti pomoć/usluge i pristup edukaciji, prevođenje, informiranje i zapošljavanje gluhih, gluhoslijepih i nagluhih građana kao i na promoviranje znakovnog jezika i kulture gluhih. Nadalje Svjetski savez gluhih smatra da se pojam „gluhih osoba“ mora odnositi na kulturološku skupinu ljudi koji upotrebljavaju znakovni jezik kao svoj primarni jezik. Stoga, potiče zakonodavce na definiranje znakovnog jezika kao jezika izbora za one koji su se odredili kao korisnici znakovnog jezika, uključujući gluhe, nagluhe i gluhoslijepe građane.

Ograničavanje usluga na temelju medicinske definicije gluhoće (rezultat gubitka sluha) može diskriminirati one koji bi također imali koristi od uporabe znakovnog jezika i kojima su uvelike potrebne usluge znakovnog jezika kao npr. prevođenje ili edukacija.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u Registru osoba s invaliditetom Republike Hrvatske zabilježeno je na dan 30. siječnja 2014. godine 12.748 osoba s oštećenjem sluha čiji je razmjer oštećenja u skladu sa Zakonom o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom („Narodne novine“, broj 64/01). Od navedenog broja za njih 2. 648 je zabilježeno da imaju oštećenje sluha u razmjerima gluhoće i teže naglušnosti (gubitak sluha veći od 60 decibela). Nadalje u Registru je na dan 11. srpnja 2013. zabilježeno 1.398 osoba s određenim razmjerom gluhoslijepoće, sa slijedećom raspodjelom: 16 osoba s Usherovim sindromom, 11 potpuno slijepih i potpuno gluhih osoba, a 1.371 osoba ima kombinaciju oštećenja vida i sluha u razmjerima predviđenim Zakonom o registru osoba s invaliditetom.

Osnovna pitanja koja treba urediti Zakonom:

- propisati pravo gluhih i gluhoslijepih osoba te drugih osoba s komunikacijskim teškoćama kod kojih je zbog funkcionalnih oštećenja komunikacija govorom otežana ili ne postoji, na korištenje, informiranje i obrazovanje na hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba
- osigurati pravo na korištenje odgovarajućeg oblika podrške gluhim i gluhoslijepim osobama te drugim osobama s komunikacijskim teškoćama kod kojih je zbog funkcionalnih oštećenja komunikacija govorom otežana ili ne postoji
- uskladiti oblik podrške u komunikaciji s individualnim potrebama korisnika
- priznati hrvatski znakovni jezik kao izvorni jezik zajednice gluhih i gluhoslijepih osoba poštujući jezik i kulturu gluhih
- odrediti sustave komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba i drugih osoba s komunikacijskim teškoćama
- definirati sustave komunikacije (hrvatski znakovni jezik i ostale sustave komunikacije koji se temelje na hrvatskom jeziku)
- gluhim i gluhoslijepim osobama te drugim osobama s komunikacijskim teškoćama kod kojih je zbog funkcionalnih oštećenja komunikacija govorom otežana ili ne postoji, omogućiti pristup socijalnom, ekonomskom i kulturnom okruženju
- gluhim i gluhoslijepim osobama te drugim osobama s komunikacijskim teškoćama kod kojih je zbog funkcionalnih oštećenja komunikacija govorom otežana ili ne postoji, omogućiti obrazovanje, pristup informacijama i komunikaciji u svrhu ravnopravnog ostvarivanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda koje konzumiraju i osobe bez oštećenja sluha i vida

Posljedice koje će donošenjem Zakona proisteći

Ovim Zakonom propisat će se pravo gluhih i gluhoslijepih osoba te drugih osoba s komunikacijskim teškoćama na korištenje, informiranje i obrazovanje na hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije koji odgovaraju njihovim individualnim potrebama, a u svrhu izjednačavanja mogućnosti pristupa socijalnom, ekonomskom i kulturnom okruženju te omogućavanju ravnopravnog ostvarivanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Zakon će definirati hrvatski znakovni jezik, prilagođeni hrvatski znakovni jezik i ostale sustave komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba.

Gluhe, gluhoslijepe osobe i druge osobe s komunikacijskim teškoćama imat će pravo izabrati i koristiti onaj način komuniciranja koji odgovara njihovim potrebama.

Definirat će se stručni komunikacijski posrednik kao osoba koja ima odgovarajuće vještine, znanja i sposobnosti u korištenju hrvatskog znakovnog jezika, te u korištenju ostalih sustava komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba.

III. OCJENA POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU ZAKONA

Za provedbu ovoga Zakona nije potrebno osigurati dodatna financijska sredstva u Državnom proračunu Republike Hrvatske.

**PRIJEDLOG ZAKONA O HRVATSKOM ZNAKOVNOM JEZIKU I OSTALIM
SUSTAVIMA KOMUNIKACIJE GLUHIH I GLUHOSLIJEPIH OSOBA
U REPUBLICI HRVATSKOJ**

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(1) Ovim Zakonom propisuje se pravo gluhih i gluhoslijepih osoba te drugih osoba s komunikacijskim teškoćama na korištenje, informiranje i obrazovanje na hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije koji odgovaraju njihovim individualnim potrebama, a u svrhu izjednačavanja mogućnosti pristupa socijalnom, ekonomskom i kulturnom okruženju te omogućavanju ravnopravnog ostvarivanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

(2) Ovim Zakonom se određuju i korisnici prava na korištenje, informiranje i obrazovanje na hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba.

Članak 2.

Korisnici prema ovom Zakonu imaju pravo izabrati onaj sustav komunikacije koji odgovara njihovim potrebama.

KORISNICI PRAVA

Članak 3.

(1) Korisnici u smislu ovoga Zakona su osobe koje koriste hrvatski znakovni jezik i ostale sustave komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba.

(2) Korisnicima u smislu ovoga Zakona smatraju se:

- gluhe osobe
- gluhoslijepe osobe i
- druge osobe s komunikacijskim teškoćama kod kojih je zbog funkcionalnih oštećenja komunikacija govorom otežana ili ne postoji.

SUSTAVI KOMUNIKACIJE

Članak 4.

Sustave komunikacije za gluhe i gluhoslijepe osobe čine hrvatski znakovni jezik i ostali sustavi komunikacije koji se temelje na hrvatskom jeziku.

Članak 5.

(1) Hrvatski znakovni jezik je izvorni jezik zajednice gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj, samosvojan je jezični sustav s vlastitim gramatičkim pravilima, potpuno neovisan o jeziku čujućih osoba.

(2) Znakovi odnosno riječi u znakovnom jeziku nastaju istovremenim emitiranjem lingvističkih informacija s više izvora odnosno djelovanjem šaka, ruku, trupa, glave i lica, a tako producirani jezični signali prilagođeni su vizuospacijalnom modalitetu komunikacije.

(3) Prilagođeni hrvatski znakovni jezik koriste gluhoslijepe osobe i to:

- hrvatski znakovni jezik u okviru vidnog polja prilagođen osobama koje imaju suženo vidno polje ili ispade vidnog polja
- taktilni hrvatski znakovni jezik prilagođen praktično gluhoslijepim osobama koje su kasnije izgubile vid
- vođeni hrvatski znakovni jezik ovisno o ostacima sluha i vida prilagođen gluhoslijepim osobama koje imaju male ostatke vida ili imaju specifične teškoće s vidom koji im otežavaju percipiranje znakova.

Članak 6.

Ostali sustavi komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba koji se temelje na hrvatskom jeziku su:

- simultana znakovno-govorna komunikacija
- ručne abecede
- titlovanje ili daktilografija
- očitavanje govora s lica i usana
- pisanje po dlanu i
- tehnička pomagala.

Članak 7.

(1) Simultana znakovno-govorna komunikacija je oblik komunikacije u kojoj se sintaktičke strukture govornog jezika istovremeno prate leksičkim jedinicama znakovnog jezika i prema potrebi znakovima ručne abecede.

(2) Simultana znakovno-govorna komunikacija je vizualizirani govorni jezik popraćen znakovima posuđenim iz izvornog znakovnog jezika te znakovima ručne abecede.

Članak 8.

(1) Ručne abecede su oblik komunikacije koje predstavljaju manualnu formu pisanog jezika. Broj znakova u ručnoj abecedi jednak je broju slova u abecedi pisanog jezika.

(2) Ručne abecede imaju ulogu pomoćnog sredstva u komunikaciji te se koriste najčešće onda kada je važno precizno zahvatiti fonološku strukturu riječi, neologizme, stručne izraze, osobna imena i slično.

(3) Ručne abecede su jednoručna abeceda (daktilologija) i dvoručna abeceda (hirologija).

(4) Gluhoslijepe osobe, u smislu ovoga Zakona, mogu koristiti ručne abecede u taktilnom obliku (taktilogija).

Članak 9.

(1) Titlovanje ili daktilografija je oblik komunikacije koji predstavlja istovremeno prenošenje govornog jezika u pisani oblik.

(2) Gluhoslijepe osobe kao oblik komunikacije mogu koristiti uvećana slova ili Brailleovo pismo.

Članak 10.

Očitavanje govora s lica i usana je oblik komunikacije koji se odnosi na razumijevanje sadržaja govorne poruke na temelju vizualnog prepoznavanja pokreta i položaja govornih organa za vrijeme artikulacije sugovornika.

Članak 11.

Pisanje po dlanu je oblik komunikacije kod kojega se vrhom kažiprsta upisuju velika tiskana slova po dlanu gluhoslijepe osobe.

Članak 12.

Tehnička pomagala u smislu ovoga Zakona su sva pomagala koja mogu biti podrška u prevladavanju komunikacijskih teškoća korisnicima iz članka 3. ovoga Zakona.

Članak 13.

Stručni komunikacijski posrednik je osoba koja ima odgovarajuće vještine, znanja i sposobnosti u korištenju hrvatskog znakovnog jezika odnosno korištenju ostalih sustava komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba.

Članak 14.

(1) Korisnici iz članka 3. ovoga Zakona imaju pravo:

- koristiti se sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba
- informirati se putem sustava komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba
- obrazovati se uz upotrebu sustava komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba.

(2) Korisnici iz članka 3. ovoga Zakona imaju pravo koristiti sve oblike sustava komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba odnosno sve oblike podrške u vidu stručnog komunikacijskog posrednika u svim životnim situacijama i pred tijelima državne uprave, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnim osobama s javnim ovlastima, kada bi gluhoća i gluhoslijepoća bile prepreke za izjednačavanje mogućnosti djelovanja i ostvarivanja prava.

Članak 15.

Korisnici iz članka 3. ovoga Zakona imaju pravo na korištenje usluge stručnog komunikacijskog posrednika u onom sustavu komunikacije koji sami odaberu.

Članak 16.

Nadzor nad provedbom ovoga Zakona obavlja središnje tijelo državne uprave nadležno za socijalnu skrb.

Članak 17.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Narodnim novinama“.

OBRAZLOŽENJE

Članak 1.

Ovim člankom određuje se predmet zakonskog uređenja, propisuje se pravo gluhih i gluhoslijepih osoba te drugih osoba s komunikacijskim teškoćama na korištenje, informiranje i obrazovanje na hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije te se određuje svrha zbog koje se pravo propisuje. U prvom redu polazi se od činjenice izjednačavanja mogućnosti pristupa te ravnopravnog ostvarivanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda gluhih i gluhoslijepih osoba, stoga se Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj temelji prvenstveno na Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda i Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom koju je Vlada Republike Hrvatske potpisala 30. ožujka 2007. godine, a temeljem kojih je Hrvatski sabor, na sjednici 1. lipnja 2007. godine, donio Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom („Narodne novine, Međunarodni ugovori“, broj 6/07 i 5/08), Akcijskom planu Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006.-2015., te Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine („Narodne novine“, broj 63/07), kojima se utvrđuje potreba osiguravanja pristupa informacijama i komunikacijama svim osobama s invaliditetom.

Ovim Zakonom se propisuje pravo korisnika da izaberu i koriste sustav komunikacije koji odgovara njihovim potrebama, kao i pravo na korištenje usluge stručnog komunikacijskog posrednika, a sve u svrhu izjednačavanja pristupa socijalnom, ekonomskom i kulturnom okruženju te omogućavanja ravnopravnog ostvarivanja prava i sloboda.

Članak 2.

Ovim člankom određuje se pravo na mogućnost izbora onog sustava komunikacije koji odgovara individualnim potrebama korisnika prava, a sa svrhom da se korisnicima prava prema ovom Zakonu pruži najbolja moguća i odgovarajuća potpora, uzimajući u obzir njihove osobne potrebe. Namjera zakonskog uređenja je da se korisnicima prema ovom Zakonu omogući da prema svome izboru koriste sustav komunikacije koji im najviše odgovara.

Članak 3.

Odredbom članka 3. definirani su korisnici prava na korištenje, informiranje i obrazovanje na hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba. Osim gluhih i gluhoslijepih osoba, korisnici prava prema ovom Zakonu su i sve druge osobe s komunikacijskim teškoćama kod kojih je zbog funkcionalnih oštećenja komunikacija govorom otežana ili ne postoji.

Članak 4.

Odredbom članka 4. određuju se sustavi komunikacije za gluhe i gluhoslijepe osobe.

Članak 5.

Odredbom članka 5. definira se hrvatski znakovni jezik kao i prilagođeni hrvatski znakovni jezik i tko ga koristi te je određeno kako nastaju znakovi odnosno riječi u znakovnom jeziku. Izraz čujuće osobe koji se koristi u ovom članku je izraz koji se uobičajeno koristi u hrvatskom jeziku za osobe koje nemaju oštećenje sluha te komuniciraju govornim jezikom.

Članak 6.

Ovim člankom propisuju se ostali sustavi komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba koji se temelje na hrvatskom znakovnom jeziku.

Članci 7. - 11.

Ovim člancima definiraju se pojedini sustavi komunikacije propisani ovim Zakonom, a koje mogu koristiti korisnici prema ovom Zakonu i to: simultana znakovno-govorna komunikacija, ručne abecede, titlovanje ili daktilografija, očitavanje govora s lica i usana i pisanje po dlanu kao oblik komunikacije. Tehnička pomagala nisu definirana zbog nemogućnosti njihovog sveobuhvatnog navođenja, a uzimajući u obzir činjenicu stalnog napretka tehnologije, novih dostignuća i stalnih promjena glede vrste tehničkih pomagala, te bi takvo navođenje zahtijevalo učestale izmjene zakonskih odredbi što bi predstavljalo poteškoće u zakonskom uređenju.

Članak 12.

Člankom se definiraju tehnička pomagala kao sustav komunikacije u smislu ovoga Zakona kao sva pomagala koja mogu biti podrška u prevladavanju komunikacijskih teškoća korisnicima iz članka 3. ovoga Zakona.

Članak 13.

Ovom odredbom propisuje se stručni komunikacijski posrednik kao osoba koja pruža podršku korisnicima prava prema ovom Zakonu u situacijama i postupcima u kojima bi gluhoća i gluhoslijepoća bile prepreke za izjednačavanje mogućnosti djelovanja i prava. Pojam obuhvaća osobe koje imaju potrebne vještine, znanja i sposobnosti da korisnicima prema ovom Zakonu pruže odgovarajuću stručnu podršku kao posrednici u komunikaciji.

Članak 14.

Odredbom članka 14. propisuje se da korisnici iz članka 3. ovoga Zakona imaju pravo koristiti se, informirati i obrazovati putem, odnosno uz upotrebu sustava komunikacije propisanih ovim Zakonom. Također, ovom odredbom uređuje se da svi korisnici iz članka 3. ovoga Zakona imaju pravo korištenja komunikacijske podrške u svim situacijama svakodnevnog života kada za to postoji potreba kao i pred tijelima državne uprave, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnim osobama s javnim ovlastima, kada gluhoća i gluhoslijepoća predstavljaju prepreke za izjednačavanje mogućnosti djelovanja i ostvarivanja prava. Korisnici prema ovom Zakonu imaju pravo upotrebljavati sustav komunikacije propisan ovim Zakonom uvijek kada za to postoji njihova potreba te mu se ostvarivanje tog prava ne može onemogućiti bez obzira na mjesto i životnu situaciju u kojoj postoji potreba za takvim oblikom podrške u komunikaciji. Ocjena potrebne podrške i izbora oblika podrške prepušta se na odluku i izbor korisniku, a sve u svrhu izjednačavanja pristupa socijalnom, ekonomskom i kulturnom okruženju te omogućavanja ravnopravnog ostvarivanja prava i sloboda.

Članak 15.

Odredbom članka 15. ovoga Zakona propisuje se pravo na korištenje usluge stručnog komunikacijskog posrednika u onom sustavu komunikacije koji odabire sam korisnik prava.

Članak 16.

Odredbom članka 16. propisuje se tijelo nadležno za obavljanje nadzora nad provedbom ovoga Zakona.

Članak 17.

Ovom odredbom propisuje se stupanje na snagu ovoga Zakona.